כך וכך גברי איכא בהדן כך וכך כלבי איכא בהדן כך וכך זוקתא פסיקא לן ואזל ושקל מיניה מאי א"ל הרי הוליכן למקום גדודי חיה ולסטים: **מתני'** מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה והשואל להיות פטור מלשלם נושא שכר והשוכר להיות פטורין משבועה ומלשלם כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל וכל תנאי שיש מעשה בתחילתו תנאו בטל וכל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עמו מתחילתו תנאו קיים: **גמ'** אמאי מתנה על מה שכתוב בתורה הוא וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הא מני ר' יהודה היא דאמר בדבר שבממון תנאו קיים דתניא האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין ליך עלי שאר כסות ועונה הרי זו מקודשת ותנאו בטל דברי ר"מ רבי יהודה אומר בדבר שבממון תנאו קיים ומי מצית מוקמת לה כר' יהודה אימא סיפא כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אתאן לר"מ הא לא קשיא לעולם ר' יהודה היא וסיפא בדבר שאינו של ממון אימא סיפא כל תנאי שיש בו מעשה בתחילתו תנאו בטל מאן שמעת ליה דאית ליה הא סברא ר"מ דתניא אבא חלפתא איש כפר חנניא אמר משום ר"מ תנאי קודם למעשה הרי זה תנאי מעשה קודם לתנאי אינו תנאי אלא כולה ר"מ היא ושאני הכא דמעיקרא לא שעבד נפשיה תנא ומתנה שומר שכר להיות כשואל במאי בדברים אמר שמואל בשקנו מידו ור' יוחנן אמר אפילו תימא בשלא קנו מידו בההיא הנאה דקא נפיק ליה קלא דאיניש מהימנא הוא גמיר ומשעבד נפשיה: וכל שאפשר לו לקיימו בסופו וכו': אמר רב טבלא אמר רב זו דברי רבי יהודה בן תימא אבל חכמים אומרים אע"פ שאי אפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים דתניא הרי זה גיטך ע"מ שתעלי לרקיע על מנת שתרדי לתהום על מנת שתבלעי קנה של מאה אמה על מנת שתעברי את הים הגדול ברגליך נתקיים התנאי הרי זה גט לא נתקיים התנאי אינו גט רבי יהודה בן תימא אומר כזה גט כלל א"ר יהודה בן תימא כל שאי אפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו אינו אלא כמפליגה וכשר אמר רב נחמן אמר רב הלכה כרבי יהודה בן תימא אמר רב נחמן בר יצחק מתני' נמי דיקא דקתני כל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים הא אי אפשר לו לקיימו תנאו בטל שמע מינה:

הדרן עלך השוכר את הפועלים

השואל את הפרה ושאל בעליה עמה או שכר בעליה עמה שאל הבעלים או שכרן ואחר כך שאל את הפרה ומתה פטור שנאמר אם בעליו עמו לא ישלם

אבל

כך וכך אנשים. עמנו במקום שאנו רועים שם ואם תבא לגזול תמות: **זוקפא.** קלעים המקלעים באבן: **פסיקא לן.** פסוקות וקבועות עלינו להיות עמנו בכל יום: **הרי הוליכן.** שהוליך לו המקום שהבהמות שם והשיאו לבא על ידי שגידפו: **מתני' כל המתנה על מה שכתוב בתורה וכו'.** בגמרא מפרש להו: **כל תנאי שיש בו מעשה בתחילתו.** שהקדים מעשה שעליו לעשות לתנאי שהוא שואל ממנו כגון הרי מעשה זה שלך אם תעשה דבר פלוני. דלא דמי לתנאי בני גד ובני ראובן אם יעברו ונתתם (במדבר לב) היינו תנאי קודם למעשה. אם תעשה לי הדבר הזה אשובה ארעה צאנך (בראשית ל) היינו תנאי ששואל ממנו קודם למעשה שעליו לעשות: **תנאו בטל.** והוי מעשה מקוים ואע"פ שלא קיים בעל התנאי את התנאי: **וכל תנאי שאפשר לו לקיימו תנאו קיים.** אם תנאו קודם למעשה הוא הא אי אפשר לקיימו תנאו בטל והמעשה קיים ובגמרא מפרש לה: **גמ' בדבר שבממון.** שאר וכסות: **אפילו תימא.** רישא דקתני מתנה שומר חנם להיפטר משבועה ר"מ והאי לאו מתנה על מה שכתוב בתורה הוא אלא שאמר לו אי אפשי להיות שומר שלך אלא בכך ושומר לא נחית לשמירה עד דמשיך לבהמה והאי כי משיך כבר פירש על מנת שאין לו עליו שבועה ולא שיעבד נפשיה לירד בתורת שומרין אלא למקצת ולמה שירד ירד אבל המקדש את האשה מכי אמר לה הרי את מקודשת לי איקדשה לה וכי אמר לה על מנת שאין ליך עלי מתנה על מה שכתוב בתורה דאין אישות לחצאין וכי תפוס קדושין לגמרי תפוס והוה מתנה על מה שכתוב בתורה: **כדברים.** בתמיה: **זו דברי ר' יהודה בן תימא.** דקתני דאפשר לקיומי הא אי אפשר לקיומי תנאו בטל: **כמפליגה בדברים.** שאין בלבו לשום תנאי אלא להקניטה בעלמא מרחקה ודוחה אותה בדברים: **מתני' נמי דיקא.** דסתמא לן כרבי יהודה בן תימא:

הדרן עלך השוכר את הפועלים

השואל. ה"ג **השואל את הפרה ושאל בעליה עמה או שכר בעליה עמה.** לא גרסינן שכירות בכולה מתניתין גבי פרה אלא גבי בעלים דאשמעינן היכא דפרה שאולה כל היכא דהוו בעלים עמו במלאכתו בין בשאילת גופו ובין שנשכר אצלו קרינא ביה אם בעליו עמו אבל בפרה שכורה לא אשמעינן מתניתין דפטור בבעלים אבל מברייתא שמעינן לה:

אבל

אימא סיפא כל תנאי שיש מעשה בתחלתו תנאו בטל אתאן לר' מאיר. הכא משמע דלא כפי' הקונטרס דפי' בסוף פרק מי שאחזו (גיטין דף עה. ד"ה משום) דאפילו רבנן דרבי מאיר מודו דבעינן תנאי קודם למעשה גבי הא דקאמר אלא אמר רבא משום דהוי מעשה קודם לתנאי: **אמר** רב נחמן בר יצחק מתני' נמי דיקא כו'. וא"ת מאי קמ"ל רב נחמן הא רב אמר לעיל זו דברי ר' יהודה בן תימא ועוד מה שייך דיקא מה שהוא בהדיא ואיכא למימר דלא שמיע ליה דרב ושייך נמי דיקא כיון שאינו בפירוש במשנה אבל קשה דהוה ליה למיתני כל שאי אפשר לו לקיים תנאו בטל כי אינך דרישא ונראה לומר י)[עוד] דרב נחמן הוה ידע להא דרב ומפרש מגליה לרב דמתניתין כוותיה דהא איכא למימר דאתי ככולי עלמא וקאי ארישא דקתני דכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ויהיב טעמא משום דכל תנאי שאפשר לקיימו בסופו דוקא הוי תנאי קיים אבל מתנה על מה שכתוב בתורה שאי אפשר לו לקיימו תנאו בטל והתנה עליו מתחילתו נמי קאי ארישא דקתני וכל שיש בו מעשה מתחילתו תנאו בטל דוקא התנה עליו מתחילתו תנאו קיים שהתנאי קודם למעשה ודייק דאתיא כרבי יהודה בן תימא מדקתני כל דאי סיומא דרישא הוא לא הוה ליה למיתני כל אלא ואם אפשר לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים אלא ודאי סיפא מילתא באפי נפשיה הוא ושום חידוש אתא לאשמועינן אם כן ודאי אתא למידק אפשר אין לא אפשר לא ופי' רבינו שמואל אין נראה לר"י כלל לכך לא כתבתיו:

הדרן עלך השוכר את הפועלים

השואל את הפרה:

(שייך לע"ב) **פרה** במשיכה ובעלים באמירה. הק' ריב"ם דאמר לקמן בפירקין (דף צז.) שאלה טבחא ואומנא וספר מתא כולהו בעידן עבידתייהו כשאלה בבעלים דמו משמע דשלא בעידן עבידתייהו לא הוי שאלה בבעלים וי"ל דלאו דוקא בעידן עבידתייהו אלא בשעת הליכתן או אפילו מזמנים עצמן לילך ולעשות חשוב בעידן עבידתייהו אבל ודאי משעת אמירה של קודם פסק מלאכה לא חשוב שאלה בבעלים כדאמרינן בס"פ האומנין (לעיל דף פא.) לסוף איגלאי מילתא דההיא שעתא שכרא הוי שתי ולא הוי פשיעה בבעלים:

תנן

מסורת הש"ס

א) [קדושין יט: וש"נ], ב) לעיל נא. כתובות נו. קדושין יט: ב"ב קכו: [גיטין פד:], ג) [עי' תוספות כתובות נו. ד"ה הרי זו שהשיגו על פרש"י דהכא], ד) [עי' תוס' לעיל נח. ד"ה אמר ר"י וכן בהרא"ש ליתא שומר חנם וכן בהג"ה שם דדוקא בש"מ שייך בהכיא הגהה כו'], ה) [לעיל פו. וש"נ], ו) גיטין פד., ז) [עי' תוספות גיטין פד. ד"ה על מנת], ח) [שמות כב], ט) [לקמן לה:], י) רש"א.

◆

גליון הש"ס

גמ' ומתנה ש"ש. כתוס' לעיל נח. ד"ה אר"י היה להם הגירסא פה ש"ח וכן הוא בהגהת אשרי כאן. ולגירסתנו ש"ש י"ל דלרבותא נקט הכי אף ד"ל דלאו משום דנפיק קלא עביד כמ"ש בהגהת אשרי: שם בההיא הנאה. עיין לעיל דף נח. תוס' ד"ה אר"י:

◆

מוסף רש"י

על מנת שאין לך עלי שאר. מזון ועונה. תשמיש, הרי זו מקודשת ותנאו בטל. דאין אדם מתנה על מה שכתוב בתורה והוי קידושי המעשה מעשה והתנאי כמאן דליתיה, דלמעשה בלא תנאי דמי (רשב"ם ב"ב קכו:). בדבר שבממון. שאר וכסות (כתובות נו.) דניתן למחילה הוי תנאי קיים אבל עונה דצערא דגופא הוא לא איתיהיב למחילה (קדושין יט: ולעיל נא.) עונת תשמיש מצוה היא וצערא דגופא הוא (רשב"ם ב"ב קכו:). תנאו קיים. הקדושין קדושין ויש לה עליו עונה אבל לא שאר וכסות (שם). כמפליגה. דוחה אותה לצערה כבכי הבלי (גיטין פד.).

הדרן עלך השוכר את הפועלים

עין משפט נר מצוה

קיח א מיי' פ"ג מהל' שכירות הל' ה סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שג סעיף ז:

קיט ב מיי' פ"ב שם הל' ט סמג עשין שם טוש"ע ח"מ סי' רצא סעיף ח:

קכ ג (מיי' שם) סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שה סעיף ד:

קכא ד מיי' פ"ו מה' אישות הל' ט ופי"ב הל' ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף ה בהג"ה:

קכב ה ו מיי' שם פ"י הל' ב טוש"ע שם סעיף ב:

קכג ז מיי' שם הל' ט ופ"ב מהל' שכירות הל' ט סמג שם טוש"ע שם סעיף ה:

קכד ח ט מיי' פ"ב מהל' שכירות הל' ט סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' רצא סעיף כז:

קכה י מיי' פ"ו מהל' אישות הל' ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף ב וסי' קמג סעיף יב:

א כ מיי' פ"א מהל' שכירות הל' ג ופ"ב מהל' שאלה ופקדון הל' א סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שמו סעיף א:

ב ל מיי' פ"א שם ופ"ב שם טור וש"ע שם סעיף ב:

◆

תורה אור השלם

ו אִם בְּעָלָיו עִמּוֹ לֹא יְשַׁלֵּם אִם שָׂכִיר הוּא בָּא בִּשְׂכָרוֹ: שמות כב יד